

Korkeakoulupolitiikan ja politiikanteon nykytilasta

SAKARI AHOLA

Viime vuosina korkeakoulututkijat ovat käyttäneet useita varsin kriittisiä puheenvuoroja korkeakoulupolitiikasta, politiikanteon doktriinin muuttumisesta ja tämän vaikutuksista korkeakoulutuksen arkipäivään (Välimaa 2013; Tervasmäki ym. 2017; Björn ym. 2017; Tervasmäki & Tomperi 2018; Korpela & Nevala 2020). Erityisesti on kiinnitetty huomiota pitkäjänteisen ja yli hallituskausien ulottuvan suunnittelun, jota koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU) edusti, korvautumisella lyhyen aikavälin strategisella ja hankkeistetulla (ns. kärkihankkeet) suunnittelulla, joka nojaa kulloiseenkin hallitusohjelmaan. Toisaalta on moitittu sitä, että vankkaan tieteelliseen tutkimukseen perustuva argumentointi on korvautumassa nopeasti saatavalla olevalla konsulttitoimistojen ja ajatushautomoiden tuottamalla pohinällä (vrt. Tervasmäki & Tomperi 2018).

KESUn jättämää tyhjiötä on yritetty paikata eri tavoin (esim. laajasti sidosryhmiä osallistamaan pyrkinyt Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030), ja nyt hallitus päätti hieman yllättäen antaa eduskunnalle koulutuspoliittisen selonteon – edellisestä onkin jo 15 vuotta (OPM 2006).

Selonteon valmistelu käynnistyi syksyllä 2019, kun Antti Rinteen hallituksen ministerit Li Andersson ja Hanna Kosonen kiersivät oppilaitoksissa ja korkeakouluissa keskustelemassa ja kuulemassa koulutuksen ja tutkimuksen tilanteesta ja kehittämistarpeista (OKM 2020). Selontekoluonnos julkaistiin joulukuussa 2020, ja laaja lausuntokierros tuotti reilut 300 kannanottoa. Hallitus antoi koulutuspoliittisen selonteon eduskunnalle 8.4.2021 (VN 2021).

Tarkastelen tässä artikkelissa selonteon antia ja argumentointia korkeakoulupolitiikan osal-

ta. Rajaan edelleen kahteen keskeiseen tavoitteeseen, nuorten aikuisten koulutustason nostamiseen sekä korkeakoulutuksen saavutettavuuden ja tasa-arvon parantamiseen. Peilaan selonteon antamaa kuvaa korkeakoulupolitiikan tavoitteenasetelusta ja keinovalikoimasta aiempaan suunnitteluun, jonka keskeinen instrumentti oli joka neljäs vuosi laadittu koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma, josta hieman yllättäen luovuttiin vuonna 2015.

Nuorten aikuisten koulutustason nostaminen

Nuorten aikuisten (25–34-vuotiaat) koulutustason nostaminen on ollut jo pitkään ministeriön agendalla. Erityisesti politiikantekijöitä on hirtännyt se, että jäämme tässä koulutusindikaattorisessa OECD-maiden keskiarvon alapuolelle (esim. KESU 2012). Selonteossa koulutustason nostoa perustellaan pääasiassa talouden globalisaatioon, kansainväliseen kilpailukykyyn ja teknologiseen kehitykseen liittyvien osaamistarpeiden kasvulla. Suomalaisten ylpeyden aiheena pidetyn koulutustason nousun tyrehtyminen (ks. Hedman & Kivinen 2017) on ollut myös keskeinen peruste niin kutsutulle nopeuttamispolitiikalle eli korkeakoulutukseen siirtymisen sekä tutkinnon suorittamisen nopeuttamiselle.

Vuoteen 2030 mennessä 25–34-vuotiaiden korkeakoulutettujen osuuden tulisi kasvaa nykyisestä 42 prosentista puoleen. Selonteossa todetaan, että se edellyttää nykyisiin koulutusmääriin verrattuna peräti sataa tuhatta uutta tutkintoa kymmenen vuoden kuluessa (s. 32). Tavoite on sangen haastava, vaikka vuonna 2020 korkeakoulututkintoja

suoritettiin ennätyskellisesti, reilut 65 000. Myös aloittaneiden määrä kasvoi vuodesta 2019 noin 7 000:lla, mikä liittyy OKM:n tavoitteisiin purkaa hakijasumaa. Kymmenessä vuodessa kyseiseen nuorten aikuisten ikäluokkaan pitäisi saada siis vuodessa keskimäärin 10 000 lisätutkintoa. Esimerkiksi yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI lasi selontekoluonnoksesta antamassaan lausunnossa tälle hinnaksi 100 miljoonaa euroa (Lausuntopalvelu 2021).

Selonteossa todetaan edelleen, että hallitus on jo päättänyt lisätä korkeakoulujen aloituspaikkoja reilulla 10 000:lla vuosina 2020–2022 ja että aloittaneiden määrää lisätään vuoteen 2030 saakka. Lisäysten perusteluna on hakijasuma, jota halutaan nyt tosissaan purkaa. Selonteossa viitataan Kalevi Sorsa -säätiön loppukesällä 2020 ilmestyneeseen raporttiin *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020* (Mattila 2020). Havainto, että korkeakoulutukseen pyrkii vuosittain moninkertainen joukko koulutuspaikkoihin nähden, minkä hidastaa korkeakouluopintojen aloittamista, ei suinkaan ole uusi. Tähän mennessä nopeuttamiseen on pyritty erityisesti korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamisella (Ahola ym. 2018). Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisäämällä siirtyä korkeakouluopintoihin nopeutuu, selonteossa argumentoidaan. Myös paikkalisäysten vaatimat resurssit luvataan korkeakouluille, mihin moni lausunnonantaja suhtautuu epäillen.

Näin mittava paikkamäärän lisääminen on uutta aikaisempaan politiikkaan nähden, jota määrittä mainittu viimeiseksi jäänyt kehittämissuunnitelma vuosille 2011–2016 (KESU 2012). Jo edellisessä suunnitelmassa oli todettu, että koulutuspaikkoja ei lisätä ja että erityisesti ammattikorkeakoulujen kapasiteettia tulee pienentää (KESU 2008). Viimeisessä suunnitelmassa todettiin entistä painokkaammin, että ammattikorkeakoulutusta täytyy vähentää. Keskustelu asiasta oli suunnitelmaa tehtäessä vilkasta, mutta lopulta päädyttiin leikkaamaan varsin maltillisesti, mikä oli pitkälti silloisen opetusministeri Jukka Gustafssonin aktiivisuuden ansiota (Ahola 2015). Yliopistupuolen volyyymi pysytettiin entisellään, mutta tarkoitus oli saada tietyille kasvualoille lisäpaikkoja lähinnä suuntaamalla olemassa olevaa koulutustarjontaa uudelleen (KESU 2012, 44).

Vaikka hakijasuma oli ollut keskustelussa jo 1980-luvun lopulta lähtien (ks. Ahola 2010), näyttää siltä, että vasta korkeakoulutuksen visio-

työn (Visio 2030) myötä, jossa asetettiin tavoite nostaa nuorten aikuisten koulutustaso takaisin OECD-maiden keskiarvoon (ja tietysti ylikin), havaittiin, että korkeakoulukapasiteetin kasvattaminen on ainoa keino. Sama oli itse asiassa todettu jo 2000-luvun puolivälissä, kun niin kutsuttujen sumanpurkutalkoiden nimissä korkeakoulujen aloituspaikkoja tilapäisesti lisättiin (Ahola ym. 2018).

Kuten selonteossakin todetaan, koulutuspaikkojen lisääminen ei yksin riitä. Tarvitaan myös toimia, jotka nopeuttavat toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirtymistä ja vauhdittavat tutkinnon suorittamista. Ainakaan tähän mennessä opiskelijavalintojen reformista ei ole suurtakaan hyötyä ollut, sen sijaan tutkinnon tavoiteajassa suorittaneiden osuus on ollut kasvussa (Ahola ym. 2018).

Voidaankin kysyä, onko ongelma niinkään enää korkeakoulupaikkojen määrässä. Esimerkiksi vuoden 2015 19-vuotiaiden ikäluokasta jo reilu puolet aloitti korkeakouluopinnot 24:nteen ikävuoteen eli vuoteen 2020 mennessä (Vipunen/omat laskelmat). Ongelmana nuorten aikuisten koulutustasotavoitteen saavuttamisessa on siis edelleen hidas sijoittuminen, pitkittyneet opinnot ja alhainen läpäisyaste. Itse asiassa suunniteltu koulutuspaikkojen lisääminen, ilman asianmukaisia lisäresursseja, voi johtaa jopa päinvastaisiin seurauksiin, jos opetuksen ja ohjauksen opiskelijakohtaiset resurssit käytännössä vähenevät.

Kaiken kaikkiaan koulutustason nostotavoite näyttää eräänlaisena kategorisena imperatiivina. Sitä perustellaan lähinnä OECD-maiden tilastovertailulla. Myös muut tekijät, joiden sanotaan edellyttävän korkeampaa koulutustasoa, otetaan annettuina, eikä niitä sen kummemmin avata.

Tasa-arvotavoitteet

Selonteossa otetaan reilusti taka-askelia, mitä tulee tavoitteiden määrittelyyn ja konkretiaan. Myös tässä asiassa jo lähes kymmenen vuoden takaiset suunnitelmat näyttävät painuneen unholaan. Vuoden 2012 kehittämissuunnitelmassa asetettiin nimittäin poikkeuksellisen täsmälliset ja kunnianhimoiset tavoitteet. Lisäksi OKM asetti erityisen työryhmän laatimaan toimenpidesuunnitelman tasa-arvotavoitteiden saavuttamiseksi. Ryhmä julkisti suunnitelmansa jo saman vuoden lopussa (OKM 2012).

Kehittämissuunnitelmassa koulutuksen tasa-arvo määriteltiin osallistumiserojen kaventamisen kautta. Suunnitelman mukaan ”mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu koulutuksessa, kun kaikilla on taustastaan riippumatta mahdollisuus hakeutua koulutukseen eikä tausta ennusta koulutukseen osallistumista tai oppimistuloksia” (KESU 2012, 10). Suunnitelmassa asetettiin seuraavat konkreettiset tavoitteet koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi (KESU 2012, 11):

- Puolitetään sukupuolten ja alueiden väliset erot sekä sosiaalisen ja etnisen taustan selitysoosuus korkea-asteen koulutukseen osallistumisessa vuoteen 2020 mennessä.
- Vähennetään sukupuolten välistä eroa korkea-asteen tutkinnon suorittaneissa nuorissa ikäluokissa vuoteen 2020 mennessä ja puolitetään se vuoteen 2025 mennessä.
- Pitkän tähtäimen tavoitteena on poistaa erot kokonaan.
- Sukupuolen sekä sosiaalisen ja etnisen taustan vaikutuksen korkea-asteen koulutukseen osallistumiseen sekä koulutuksen suorittamiseen tulee kuulua OECD-maiden pienimpiin.

Mainittu toimenpidesuunnitelma ”Ehdotus valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi” (OKM 2012) on lähinnä olemassa olevien tilastojen kertausta sekä tutkimustulosten kursorista esittelyä. Siinä todetaan, että mahdollisuuksien epätasa-arvo ja yksilöiden väliset erot rakentuvat ja näkyvät jo varhaisessa lapsuudessa ja peruskoulutusvaiheessa. Tästä syystä myös toimenpideehdotukset kohdistuvat pitkälti varhaisiin siirtymiin. Työryhmä teki kaikkiaan 35 esitystä. Osa oli konkreettisia toimenpiteitä, osa yleisempiä periaatteita tulevaisuuden suuntaviivoiksi. Vain viisi ehdotusta koski täsmällisesti korkeakoulutusta. Ne liittyivät aliedustettuina olevien ryhmien osallistumisen edistämiseen, tutkintorakenteiden ja opiskelijavalintojen kehittämiseen, opiskelijoitten tukeen ja ohjaukseen sekä markkinoinnin ja tiedotuksen edistämiseen. Kaiken kaikkiaan strategia ei tarjonnut juuri mitään uutta, ja monet sen kaavailut ovat varsin alustavia (Ahola 2015).

Myös eduskunnalle esitellyssä koulutuspoliittisessa selonteossa lähinnä todetaan vanhat faktat: ”Opiskelijan sukupuoli, vanhempien koulutustausta, ammatti ja tulotaso vaikuttavat edelleen nuorten koulutuspolkuihin ja lopulta myös siihen, ketkä hakeutuvat ja pääsevät korkeakoulutukseen.” Edelleen todetaan, että yhteiset tavoitteet ja eri-

tystoimenpiteet aliedustettuina olevien ryhmien osalta puuttuvat. Tähän asti ”kaikille suunnatut toimenpiteet”, joiden sisältöä ei sen kummemmin avata, eivät ole selonteon mukaan pureet. (VN 2021, 35.)

Kehittämissuunnitelmasta luopuminen ja hallitusohjelmiin tukeutuminen näkyvät selonteossa siinä, että jo vuosikymmeniä vatvottu asia on ”haudattu” jälleen uuteen kehittämishankkeeseen (vrt. Numminen 2020, 166). Sen uutena ulottuvuutena on EU-peräinen saavutettavuuspolitiikka.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan saavutettavuussuunnitelmassa tullaan tarkastelemaan korkeakoulutuksen sosiaalisen, alueellisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumista, eri vähemmistöryhmien korkeakoulutukseen hakeutumisen esteitä sekä ryhdytään selvityksen pohjalta tarvittaviin toimiin. Tarkoitus on, että suunnitelmaan kirjataan selkeät ja mitattavat tavoitteet aliedustettujen ryhmien koulutukseen pääsyyn ja läpäisyyn edistämiseksi (Hallitusohjelma 2019, 164). Tasa-arvo on siis taas noussut hallitusohjelmassa keskiöön toisin kuin esimerkiksi pääministeri Juha Sipilän ohjelmassa, josta se oli lähes tyystin häivytetty (Tervasmäki ym. 2017).

Koulutuspoliittisen selonteon mukaan korkeakoulut tulevat laatimaan vuoden 2022 aikana omat saavutettavuussuunnitelmansa. Tavoitteiden saavuttamista tullaan seuraamaan korkeakoulujen ja ministeriön välisessä ohjausprosessissa (ns. tulossopimuksissa). Tilanne on siis kaiken kaikkiaan varsin samanlainen, kuin vuoden 2012 tasa-arvostrategian jälkeen. On asetettu erityinen selvityshenkilö, ja tasa-arvon edistäminen on edellä kuvattuun tapaan hankkeistettu.

Sen sijaan, että jälleen kerran selvitetään korkeakoulutukseen valikoitumisen ja pääsyn hyvin tunnetut sosio-demografiset erot, pitäisi katseet vihdoinkin kääntää siihen, miksi jo vuosikymmenen sitten asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu. Mistä koko ilmiössä on lopulta kysymys – ja kysymmekö ollenkaan oikeita asioita (vrt. Ylijoki ym. 2020)?

On ehkä paikallaan muistuttaa, mitä korkeakoulujen kehittämislain jatkamista selvittänyt toimikunta aikoinaan pohdiskeli koulutusekspansioon ja tasa-arvon suhteista ja yhteiskunnallisista yhteyksistä. Toimikunta piti silloista korkeakoulutuksen tasa-arvoa hyvin toteutuneena, erityisesti korkeakoulutuksen alueellisen laajenemisen ansiosta. Sosiaalisia osallistumiseroja toki edelleen oli, mutta toimikunnan mukaan niiden vähentä-

minen edellyttäisi perustavanlaatuisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia muutoksia – pelkkä koulutuksen lisääminen sinänsä ei enää auttaisi (OPM 1983).

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan tämä koulutuspoliittinen selonteko ei tarjoa korkeakoulupolitiikan osalta juuriakaan mitään uutta. Tilannekuva on sinänsä asianmukainen, mutta tutkimuspohjaltaan ohut. Taavoitela on juhlapuheista tuttua julistusta, ja sen saavuttamisen keinot puutteellisesti perusteltuja.

Koulutuspaikkoja on nyt tarkoitus lisätä merkittävässä määrin, eikä kyse ole tällä kertaa väliaikaisista sumanpurkutarkoista. Selonteko sisältää myös lupauksen lisäresurssista, mihin monet lausunnon antajat suhtautuvat varsin skeptisesti (Lausuntopalvelu 2021). Onko selontekoon tässä suhteessa nyt enemmän luottamista kuin aiempiin kehittämissuunnitelmiin? Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen nimittäin perusteli kehittämissuunnitelmasta luopumista muun muassa sillä, ettei se koskaan tuonut yhtään lisäeuroa lukuisista hyvistä tavoitteista huolimatta (Acatiimi 2015).

KESUsta luopuminen herättää monia kysymyksiä. Taustalla oli valtionhallinnon strategisen suunnittelun laajempi uudistaminen, niin kutsuttu OHRA-hanke, jossa todettiin, että erilaisia suunnitteluasiakirjoja on aivan liikaa, ja pahimmillaan strategiat ovat keskenään ristiriitaisia. Monet asiasta lausuneet tahot pitivät kuitenkin KESUa tärkeänä koulutuspolitiikan läpinäkyvyyden ja pitkäjänteisyyden kannalta (Tervasmäki ym. 2017). Jotenkin kuvaavaa paljon kritiikkiä saaneelle lainvalmistelutyölle on, että KESUsta luopuminen ujutettiin ikään kuin vähäisenä sivuasiana paljon isomman ja tärkeämmän asian, ulkomaisten opiskelijoiden lukukausimaksujen, vavaveteen. Hallituksen esitys puhuu näistä sivukaupalla, ja vain sivulauseessa todetaan, että korkeakoululakien suunnitelmapykälät samalla kumotaan (HE 2015).

Toisin kuin KESUissa, joissa koulutuspaikkojen mitoitus ja kohdentaminen eritellään tarkasti, selonteossa esitetään vain yleinen ”kokoluku”. Siksi oleellinen kysymys on, millä foorumilla paikallisyksiyksiin liittyvät resurssi- ja kohdentamiskeskustelut tulevaisuudessa käydään?

Kuten alussa totesin, KESUsta luopumisen jälkeen ja uusien politiikantekomuotojen myötä

erilaiset konsultit ja ajatushautomot ovat tulleet yhä vahvemmin korkeakoulupolitiikan suunnittelukentälle. Jaakko Numminen kuvaa tuoreissa muistelmissaan osuvasti tätä laajempaa suunnittelukulttuurin muutosta, kun ministeriön omat työryhmät ja sittemmin selvitysmiehet ja -naiset vähitellen korvasivat parlamentaarisen komiteavalmistelun. ”Selvitysmiehistä edettiin edelleen konsulttien, jopa kokonaisten konsulttitoimistojen käyttöön. Tämän seurauksena yksityisen talouselämän muodot ja opit sekä ennen muuta taksat siirtyivät valtioneuvoston ja ministeriöiden työskentelyyn” (Numminen 2020, 169).

Toinen uuden kärkihankevetoisen suunnittelukulttuurin ongelma on lyhytjänteisen pikapolitiikan suosiminen myös tutkimuksen näkökulmasta. Poliitiikan tueksi pystytetään lyhytkestoisia täsmähankkeita, joilta tuloksetkin odotetaan jo etukäteen (Ahola & Välimaa 2020). Selonteossa viitataan useassa yhteydessä tutkitun tiedon tärkeyteen, mutta kuten edellä todettiin, sen käyttö jää vähäiseksi erityisesti ajatellen sitä, miten tavoitteisiin päästään, mikä mahdollisesti estää tai haittaa tavoitteiden saavuttamista ja mitkä ovat mahdollisesti toimenpiteiden tarkoittamattomat seuraukset. Vaikka esimerkiksi koulutuspaikkojen lisääminen kuulostaa perustellulta keinolta nuorten aikuisten koulutustason nostamiseksi, liittyy siihen myös ongelmia ja uhkakuvia. Samalla selonteosta voidaan ”rivien välistä” lukea, että koulutuksen lisääminen edistäisi myös tasa-arvotavoitetta. Myös tämä päättely voidaan problematisoida.

Kun edellä mainitussa KESU-perinteen päättäneessä hallituksen esityksessä sanotaan, että ”jatkossa koulutuksen mitoitus ohjaavat linjaukset käsiteltäisiin *tarvittaessa* osaamisen ja koulutuksen ministerityöryhmässä ja *tarvittaessa* [kursivoinnit tekijän] sisällytettäisiin valtioneuvoston kehyspäättökseen” (HE 2015, 8), näyttää koko korkeakoulupoliittinen suunnittelu typistyneen lähinnä tutkintotavoitteita ja niiden rahoituksesta käytävään tulosneuvottelukeskusteluun. Muut politiikka-asiat käsitellään kulloisenkin hallitusohjelman mukaisesti erilaisissa kärkihankkeissa. Tästä syystä nyt annettu koulutuspoliittinen selonteko on puutteistaan ja keveydestään huolimatta jonkinlainen parannus visiotyön jälkeiseen ihmettelyyn, ja toivottavasti se ruokkii laajaa keskustelua suomalaisen korkeakoulutuksen nykytilasta ja kehittämistarpeista.

KIRJALLISUUS

- Acatiimi (2015) Koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen vaatii suunnan. Acatiimi 8/2015. https://acatiimi.fi/8_2015/08_15_04.php (luettu 15.3.2021)
- Ahola, Sakari (2010) Ylioppilassuman mysteeri. *Tiedepolitiikka* 35 (2), 47–51.
- Ahola, Sakari (2015) Koulutusekspansio ja tasa-arvopoliittikan uusi nousu. Teoksessa H. Aittola ja J. Ursin (toim.) *Eriarvoistuva korkeakoulutus*. Artikkelikoelma Korkeakoulututkimuksen XII kansallisesta symposiumista 19.-20.8.2015. Jyväskylän yliopisto.
- Ahola, Sakari & Välimaa, J. (2020) Symposiumit ja seuran julkaisutoiminta – rakennusaineita tietoon perustuvalla korkeakoulupolitiikalle. Teoksessa Jarmo Kallunki & Taina Saarinen & Taru Siekkinen (toim.) *Yhdistys, tutkimus, tutkiuus*. Korkeakoulututkimuksen seura 20 vuotta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Ahola, Sakari & Asplund, R. & Vanhala, P. (2018) Opiskelijavalinnat ja korkeakouluopintojen nopeuttaminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 25/2018. Valtioneuvoston kanslia. <http://tietokayttoon.fi/julkaisut/raportti?pubid=URN:ISBN:978-952-287-529-7> (luettu 18.3.2021).
- Björn, Ismo & Saarti, Jarmo & Pöllänen, Pirjo (2017) ”Päätettiin turvata yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyys”. Opetusministeriön poliittinen puhe ja yliopistolaitoksen uudistamisen retoriikka 2005 – 2015. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (1), 76–85.
- Visio 2030. <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>
- Hallitusohjelma (2019) *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf
- HE (2015) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. HE 77/2015vp. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150077.pdf> (luettu 18.3.2021).
- Hedman, Juha & Kivinen, Osmo (2017) Suomen korkeakoulutus on yhä korkeaa kansainvälistä tasoa. Tieto ja Trendit. Tilastokeskus. <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/suomen-korkeakoulutus-on-yha-korkea-kansainvalista-tasoa/> (luettu 18.3.2021).
- KESU (2008) Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2008:9. Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79100/opm09.pdf> (luettu 15.3.2021).
- KESU (2012) Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162077>
- OKM_2012_1.pdf (luettu 15.3.2021)
- Korpela, Jukka & Nevala, Arto (2020) Minne menet yliopisto ja kuka sinua vie? Tieteessä tapahtuu 38 (4), 44–50.
- Lausuntopalvelu (2021) Koulutuspoliittisen selonteon luonnoksesta annetut lausunnot. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=20b02103-fcef-4d3a-b761-d2e05523a6b1> (luettu 18.3.2021).
- Mattila, Maija (2020) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020. Helsinki: Kalevi Sorsa säätiö. http://sorsa-foundation.fi/wp-content/uploads/2020/09/Eriarvoisuus2020_web3.pdf (luettu 15.3.2021).
- Numminen, Jaakko (2020) Sivistys-Suomen synty. Opetusministeriön kansliapäällikkö muistelee: Korkeakoulupolitiikka. Helsinki: Edita.
- OKM (2012) Ehdotus valtioneuvoston strategiaksi koulutuksen tasa-arvon edistämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:28. Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75345/tr28.pdf> (luettu 18.3.2021).
- OKM (2020) Koulutuspoliittinen selonteko lausunnoille: tavoitteena turvata koulutuksen saavutettavuus, laatu ja tasa-arvo. Tiedote 10.12.2020. <https://minedu.fi/-/koulutuspoliittinen-selonteko-lausunnoille-tavoitteena-turvata-koulutuksen-saavutettavuus-laatu-ja-tasa-arvo> (luettu 24.3.2020).
- OPM (1983) Korkeakoululaitoksen kehittämislakityöryhmän mietintö. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1983:47. Helsinki: Opetusministeriö.
- OPM (2006) Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko eduskunnalle. Opetusministeriön julkaisuja 2006:24. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79977/opm24> (luettu 18.3.2021).
- Tervasmäki, Tuoma & Okkolin, A-M. & Kauppinen, I. (2017) Koulutuspolitiikan sietämätön kapeus ja kiihtyvä eriarvoistumiskehitys. *Kasvatus* 48 (3), 231–239.
- Tervasmäki, Tuomas & Tomperi, T. (2018) Koulutuspolitiikan arvoalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa. Niin&Näin, nro 97 (2/2018), 164–200.
- VN (2021) Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162995/VN_2021_24.pdf (luettu 18.3.2021).
- Välimaa, Jussi (2013) Voiko korkeakoulutuksen reformeja hallita? *Tiedepolitiikka* 38 (1), 47–53.
- Ylijoki, Oili-Helena & Ursin, J. & Siekkinen, T. & Saarinen, T. & Kallunki, J. (2020) Jälkikirjoitus: Mitä juhlakirja kertoo seurasta ja suomalaisesta korkeakoulututkimuksesta? Teoksessa Jarmo Kallunki & Taina Saarinen & Taru Siekkinen (toim.) *Yhdistys, tutkimus, tutkiuus*. Korkeakoulututkimuksen seura 20 vuotta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

KIRJOITTAJA

Ahola, Sakari, VTT, dos., erikoistutkija, Turun yliopisto (sakaho[at]utu.fi)